

MAREK STRZAŁA
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Symposium naukowe „Wiara i małżeństwo. Czy pożądana jest zmiana prawa?”, Kraków, 19 listopada 2015 roku

Abstract

Symposium “Faith and Marriage. Are Changes in Law Desirable?”, Kraków,
19th November 2015

The Symposium “Faith and marriage. Are changes in law desirable?” was held in Kraków on November 19th, 2015. It was organized by the Faculty of Canon Law of the John Paul II Papal University of Kraków. The main topic of the conference was the meaning of the faith for the validity of marriage in canon law. Five speeches were delivered over the course of two sessions. Speeches concerned the nupturient’s faith, definitions of “faith” and “act of faith”, the sacramentality of marriage as a subject of faith, and its meaning for the validity of matrimonial consent. Other speeches were about the concept marriage concept in Protestantism (especially its non-sacramentality and secular character, as well as the significance of the faith of the nupturients for its validity), the civil (state) law marriage bond as an impediment for joining the Catholic Church, the place of celebration of marriage, and its celebration outside the liturgy of the Eucharist (especially in *disparitas cultus* marriages and *mixtae nuptiae sensu stricto*).

Key words: canon law, denominational law, ecclesiastical law, marriage, faith, invalidity of matrimonial consent, sacramentality of marriage, protestant idea of marriage, Petrine privilege, Pauline privilege, place of celebration of marriage, celebration of marriage without Eucharist, *disparitas cultus*, *mixtae nuptiae*.

Słowa kluczowe: prawo kanoniczne, prawo wyznaniowe, małżeństwo, wiara, wada konsensu małżeńskiego, sakramentalność małżeństwa, protestancka koncepcja małżeństwa, przywilej Piotrowy, przywilej Pawłowy, miejsce celebracji małżeństwa, celebracja małżeństwa bez Eucharystii, *disparitas cultus*, *mixtae nuptiae*.

Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie od wielu lat (poprzednio jako Instytut Prawa Kanonicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie), rokrocznie organizuje w początkach roku akademickiego symposium naukowe poświęcone prawu wyznaniowemu oraz kanonicznemu. Konferencje te na stałe wpisały się już w kalendarz spotkań naukowych Krakowa, w któ-

rych uczestniczą zarówno osoby zajmujące się naukowo przedmiotowymi dziedzinami – kanoniści i prawnicy świeccy specjalizujący się w prawie wyznaniowym i kanonicznym, jak i szerokie grono osób duchownych i świeckich, zainteresowanych tymi dziedzinami prawa.

Temat przewodni sympozjum zorganizowanego w 2015 r. brzmiał: „Wiara i małżeństwo. Czy pożądana jest zmiana prawa?“, a jego przedmiotem były przede wszystkim kwestie związane z wiarą nupturientów jako przesłanką ważnie zawartego małżeństwa, w tym w jego sakramentalność, jak i zagadnienia w postaci miejsca i warunków celebracji małżeństwa kanonicznego oraz wpływ zawartego małżeństwa cywilnego na możliwość wstąpienia do Kościoła katolickiego. Choć bezpośrednim przedmiotem referatów nie było przedstawienie zagadnień związanych z nowelizacją procesu prawnokanonicznego o stwierdzenie nieważności małżeństwa zamieszczoną w liście apostolskim *motu proprio* papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus* z dnia 8 września 2015 r., problematyka ta wpisywała się również w temat przewodni spotkania, świadcząc o aktualności podniesionej przez organizatorów kwestii – czy w świetle przemian społecznych i kulturowych zasadne jest dokonanie pewnych korekt w obowiązującym prawie kanonicznym dotyczącym instytucji małżeństwa?

Konferencja została przeprowadzona w znakomitych warunkach auli Instytutu Teologicznego Księża Misjonarzy w Krakowie przy ul. Stradomskiej 4, dostosowanej do organizowania sympozjów, z odpowiednim nagłośnieniem i klimatyzacją. Pomimo znacznej liczby miejsc siedzących, z uwagi na duże zainteresowanie udziałem w przedmiotowej konferencji, konieczne było dostawianie dodatkowych krzeseł.

Jako pierwszy głos zabrał dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut, który w imieniu organizatorów powitał gości Sympozjum, a następnie zwrócił uwagę na konieczność refleksji nad przemianami we współczesnym świecie wpływającymi na małżeństwo. Odwołując się do zbiegu tematu Sympozjum z ogłoszeniem wyżej powołanego listu apostolskiego, wskazał on także, iż nowa regulacja nie ma promować stwierdzenia nieważności małżeństwa kanonicznego, ale jej *ratio legis* stanowi, przez przyspieszenie procedury, oszczędzanie stronom takiego procesu dyskomfortu psychicznego związanego z niepewnością co do jego wyniku. Po powitaniu gości i przedstawieniu tematyki Sympozjum głos przekazano Wielkiemu Kanclerzowi Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II JE Kardynałowi Stanisławowi Dziwiszowi.

Jego Eminencja Kardynał Stanisław Dziwisz zwrócił uwagę w kontekście tematyki Sympozjum na zasadniczy problemat traktowania wiary nupturientów w kategoriach warunku *sine qua non* ważności małżeństwa oraz przywołał XIX-wieczny postulat stworzenia instytucji małżeństwa niesakramentalnego w przypadku braku wiary nupturientów. Ksiądz Kardynał odwołał się także do adhortacji apostolskiej św. Jana Pawła II *Familiaris Consortio* z dnia 22 listopada 1981 r., w świetle której nie należy rozpatrywać ważności małżeństwa pod kątem wiary osób przystępujących do sakramentu małżeństwa, oraz wskazał na wymiar praktyczny hipotetycznego sformułowania takiego wymogu w postaci możliwości swobodnego kwestionowania przez małżonków ważności małżeństwa.

Następnie słowa wprowadzenia do uczestników Sympozjum skierował prorektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski. Zwrócił on

uwagę na stosunkowo nowe zjawisko tzw. psychobójstwa oraz wskazał na inne niepokojące w jego ocenie zjawiska występujące we współczesnych społeczeństwach, które zagrażają instytucji małżeństwa.

Po części inauguracyjnej rozpoczęły się właściwe obrady, które podzielono na dwie sesje. Pierwszej sesji przewodniczył ks. dr hab. Józef Wroceński, prof. UKSW. Na początku tej sesji zabrał głos o. prof. dr hab. Jacek Salij OP, wygłaszając referat zatytułowany „Czy do ważnego zawarcia sakramentalnego małżeństwa potrzebna jest wiara? Perspektywa teologiczna”. W ramach tego wystąpienia, wnoszącego wiele cennych uwag terminologicznych, uczestnicy konferencji mogli zapoznać się z definicją wiary oraz różnicą pomiędzy wiarą a jej aktem, przedstawianych także na przykładach (*fides a credo* w przypadku niemowlęcia).

W dalszej kolejności głos zabrał ks. prof. dr hab. Piotr Jaskóła w ramach referatu pt. „Wiara i małżeństwo w perspektywie współczesnej teologicznej myśli ewangelickiej”. Wystąpienie to koncentrowało się wokół koncepcji małżeństwa autorstwa Marcina Lutra i składających się na nią czterech elementów: ustanowienia przez Stwórcę, charakteru instytucji świeckiej, braku sakramentalności i dopuszczalności rozwodu. Referent wskazał także na prowadzony dialog ewangelicko-katolicki i koncepcję małżeństwa jako jego istotnego elementu.

Jako ostatni referent tej sesji ks. dr hab. Bartosz Nowakowski zaprezentował uczestnikom Symposium w kontekście wad zgody nupturientów dokonane przez nich „Wykluczenie sakramentalności małżeństwa”, opatrzywszy je prowokującym do zastanowienia podtytułem: „Czy obojętność religijna naprawdę je ułatwia?”. W ramach tego wystąpienia poruszone zostały takie kwestie, jak pojęcie małżeństwa ważnego i znaczenie dla ważności tegoż uznania jego sakramentalności przez nupturientów oraz wpływ braku dostatecznej wiary na możliwość uznania wady konsensu małżeńskiego. W zakresie dotyczącym tego ostatniego zagadnienia szczególnie cenne było przedstawienie przez referenta dotychczasowej wykładni Trybunału Roty Rzymskiej, nauczania wybranych papieży oraz niektórych współczesnych koncepcji.

Następnie odbyła się dyskusja z udziałem referentów oraz uczestników Symposium, po której nastąpiła półgodzinna przerwa. W tym czasie organizatorzy zapewnili także gościom konferencji poczęstunek.

Po przerwie wznowiono obrady w ramach drugiej, krótszej, sesji, której przewodniczył ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL. W pierwszej kolejności oddał on głos ks. drowi Maciejowi Kubale, który wygłosił referat pt. „Zawarcie małżeństwa przez katolików bez celebracji Eucharystii i poza miejscem świętym. Naruszenie *sacrum*?”. Referent wskazał na nowe tendencje wśród nupturientów w zakresie miejsca składania oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński oraz pominięcia celebracji Mszy Świętej. Wypowiedź koncentrowała się jednak wokół różnic pomiędzy miejscem i formą zawierania małżeństw *disparitas cultus* oraz małżeństwami mieszanymi *sensu stricto*.

Wystąpienia w ramach tej sesji, a tym samym i całego Symposium, zamknęło przedłożenie ks. dra Andrzeja Wójcika zatytułowane „Czy małżeństwo może być przeszkodą we wstąpieniu do Kościoła katolickiego? Doświadczenia ośrodka katechumenalnego”. Z referatu tego uczestnicy konferencji mogli dowiedzieć się o niedopuszczalności stosowania domniemania nieważności w procesie kanonicznym o stwierdzenie nieważności małżeństwa oraz o przesłankach zastosowania przywilejów Pawłowego i Piotrowego.

Po przeprowadzeniu debaty nad zagadnieniami poruszonymi w drugiej sesji dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut w krótkim wystąpieniu podsumował obrady, wskazując zwłaszcza na interdyscyplinarność i rozwojowy charakter zagadnienia będącego tematem przewodnim Sympozjum. Następnie ksiądz Dziekan podziękował referentom oraz gościom konferencji za udział, zamykając Sympozjum.

Należy pogratulować organizatorom przygotowania obrad przedmiotowego Sympozjum. Dzięki nieprzerwanemu, regularnemu organizowaniu od lat konferencji z zakresu prawa kanonicznego i wyznaniowego w społeczeństwie popularyzowana jest wiedza z tych dwóch dziedzin prawa. Październikowo-listopadowe sympozja już na trwałe wpisały się w panoramę naukową Krakowa i przyczyniają się do odżywiania nauki prawa kanonicznego i wyznaniowego w Krakowie po okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.